

Аграрен университет – Пловдив, Научни трудове, т. LX, кн. 1, 2016 г.
Кръгла маса *Специализирани видове туризъм – предизвикателства и перспективи*
Agricultural University – Plovdiv, Scientific Works, vol. LX, book 1, 2016
Round table *Special forms of tourism – challenges and prospects*

**КУЛТУРНИЯТ ТУРИЗЪМ – ЧАСТ ОТ УСТОЙЧИВИЯ ТУРИЗЪМ
В ГРАД ПЛОВДИВ
CULTURAL TOURISM – PART OF THE SUSTAINABLE TOURISM
IN THE CITY OF PLOVDIV**

**Красимир Александров*, Йорданка Икова
Krasimir Aleksandrov*, Jordanka Ikova**

Аграрен университет – Пловдив
Agricultural university – Plovdiv

* E-mail: kacienit@gmail.com

Abstract

In the era of globalization tourism is one of the most rapidly developing sectors of world economy. Modern tourism has become an economic and social phenomenon of the daily life of hundreds of millions of people.

Bulgaria has significant resources for the development of tourism. The country has a unique concentration of tourism products on a relatively small territory.

A large portion of the tourism flow in Bulgaria passes through the tourism region of Plovdiv and respectively through the city of Plovdiv.

In terms of being attractive as a cultural-tourism destination, Plovdiv occupies the first place in the country. According to a poll conducted in 2015, 74,4% of the respondents chose to visit Plovdiv for the cultural events that took place there. Plovdiv was also awarded with the most prestigious title in the field of culture – the city was chosen to be *European Capital of Culture 2019*.

There are plenty of resources and a great potential in Plovdiv that need to be incorporated in a new, more advanced and sophisticated model for social and cultural transformation, which focuses on the development of the cultural and creative industries

Key words: cultural tourism, sustainable tourism, Plovdiv – *European Capital of Culture 2019*.

ВЪВЕДЕНИЕ

В ерата на глобализацията, туризмът е сред най-бурно развиващите се отрасли на световната икономика. Съвременният туризъм е комплексно социално-икономическо явление, което се превърна в икономически и социален феномен на ежедневието на стотици милиони хора. Туризмът заема важно място в световната икономика и в ситуацията на икономическа

несигурност е важен двигател, който продължава да генерира икономически растеж. Със своето голямо социално, икономическо, политическо и екологично значение, туризмът допринася за укрепването на здравето и за възстановяването на работоспособността на хората; обогатява техните познания; повишава езиковата им култура; разкрива нови работни места; осигурява доход на заетите в него; променя облика на селищата и териториите, в които се развива; повишава стандарта на живот на местното население.

По данни на Световната организация по туризъм (СОТ) през 2012 г. туристите в световен мащаб са надхвърлили рекордните 1 млрд., достигайки 1035 млрд. души и реализирайки устойчив ръст от 4%. Независимо от продължаващите икономически предизвикателства в Европа и света, прогнозите на СОТ са за запазване на тенденцията на увеличаване на броя на пътуванията с цел туризъм в света с подобни или малко по-слаби темпове и реализиране на ръст в порядъка на 3,5% до 4% към края на 2014–2015 г. В дългосрочен план очакванията са за средногодишен ръст на туристите в света в порядъка на 3,8% за периода до 2020 г. и 2,9% средногодишен ръст за периода 2020–2030 г. Очакванията са туристическите пътувания, като абсолютна стойност в световен мащаб да достигнат 1,4 млрд. през 2020 г. и 1,8 млрд. през 2030 г.

България има значителни ресурси за развитието на туризма. Страната ни разполага с богато разнообразие от природни и културни дадености. Тя има уникална концентрация на туристически продукти на малка територия – термални минерални води и множество планински и морски курорти с изградена инфраструктура, невероятно културно-историческо наследство, което е благоприятна алтернатива на пазари със сходни или по-добри туристически ресурси. В страната има условия за практикуване на най-разнообразни форми на стандартен и специализиран туризъм, а тези условия ни поставят в благоприятна пазарна ситуация. В подкрепа на това може да се посочи и динамиката на туристическите пътувания в световен мащаб, които устойчиво нарастват.

По данни на Световната организация по туризъм до 2030 г. очакванията са за средногодишен ръст на международните туристически пътувания от 3,3%. Непрекъснато нараства интересът на пътуващите към по-малко известни дестинации в Източна Европа, в това число и България. Прогнозите показват, че туристическите пътувания към България ще отбелязват ръст, по-висок от средния за света до 2020 г. т.е. около 4% средногодишен ръст.

В дългосрочен план очакванията са за намаляване на темповете на растеж на броя на туристическите пътувания към България в периода 2020–2030 г. и достигане на 3% средногодишен ръст, поради достигане на по-висок обем на туристопотока и по-голяма наситеност на пазара. В съответствие с тези прогнози и при равни други условия очакванията са през 2020 г. България да привлича над 9 млн. чуждестранни посетители, а през 2030 г. –

над 12 млн. чуждестранни туристи, което означава, че входящият туристопоток към България ще се удвои спрямо регистрирания през 2015 г.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Голяма част от туристопотока в България преминава през Пловдивския туристически район, респективно град Пловдив.

Предпоставки за развитието на туризма е стратегическото географско разположение на град Пловдив. Богатите природни, антропогенни и рекреационно-туристически ресурси на Пловдив са потенциал за мащабно туристическо развитие. Ориентацията е към разработването и развитието на специализирани, както и на традиционни, форми на туризъм, базирани на местните ценности. Вниманието на туристическата индустрия в града е насочено към предотвратяване на рисковете от деградация на ресурсите и загубване на идентичността. Богатото културно-историческо наследство (концентрация на множество единични и групови недвижими културни ценности), традициите и опитът на местното население в предлагането на туристически услуги осигурява възможност за практикуване на много и различни видове туризъм на територията на град Пловдив, като културно-познавателен, религиозен, конгресен, балнеоложки, екологичен, аграрен, приключенски (спортен, винен) и др.

Град Пловдив е туристическа дестинация сам по себе си поради концентрацията на историческо наследство от различни епохи, религии и култури и същевременно е своеобразен разпределителен център към туристически обекти, намиращи се в съседни области и общини на страната.

Развитието на туризма се разглежда като елемент на интегрираното пространственото планиране и развитие на град Пловдив. Пловдив е определян като град със силно развита градска култура в различни сфери на обществения живот, същевременно е предпочитана туристическа дестинация.

Визията на ИПГВР за града е „Пловдив, древен и вечен“ – модерен и проспериращ административен, университетски, икономически и културен център на Южен централен район; град с реализиран научен потенциал; град с достойно представени културно наследство и съвременно изкуство – предпочитана европейска туристическа дестинация; град с динамична, конкурентоспособна икономика, базирана на знанието и новите технологии; град, осигуряващ сигурност, привлекателна жизнена среда и високо качество на живот, равнопоставеност и шанс за всички; място, където младите хора виждат своето бъдеще. Тази визия е в основата на туристическата стратегия, както и на много мерки и действия, заложили в Стратегическия план за туризма на Пловдив през периода 2014–2020 г.

Туризмът в Пловдив се развива основно в две насоки – културно-исторически и бизнес (конгресен) туризъм. Културно-исторически, заради богатата вековна история на града, и конгресен туризъм, поради провеждането на Международен панаир-Пловдив, който включва много браншови панаири и специализирани изложения. Доказателство за това са

резултатите от общинското проучване от гледна точка на посещаемостта на туристическите забележителности на Пловдив, при което на преден план излизат Старият град и Пловдивският панаир с еднакви относителни дялове от по 79,8%. След тях се нареждат Главната улица на града (70,7%), Паметникът на Альоша (63,6%), Античният театър (61,6%) и т.н.

Културният туризъм е вид специализиран туризъм, който задоволява духовните потребности чрез опознаване на културните ценности.

Културният туризъм, свързан с културно-историческото наследство, е вид специализирано туристическо пътуване, свързано с посещение на древни селища, етнографски резервати, исторически паметници, архитектурни обекти, замъци, крепости, манастири, резервати, различни музеи, галерии и експозиции. Именно културното наследство е в основата на този туризъм и го прави основният привличащ фактор за чуждестранните туристи.

Като цяло всички тези различни видове културен туризъм, които формират специфичен и нестандартен туристически продукт, също се подчиняват на потребностите на посетителите, които заемат отделен сегмент в туристическия пазар. Те са по-образовани, по-информирани, по-платежоспособни и пътуват по-често. Ето защо развитието на културния туризъм на едно сравнително по-високо ниво е гаранция за повишаването на приходите от него и подобряване на имиджа на страната ни, което от своя страна ще се отрази благоприятно и върху развитието на останалите видове и форми на туризъм.

Един от най-силно развитите туристически продукти в Пловдив е този на културния туризъм. В данните от проучването на общината за стратегията и плана за развитие на туризма в периода 2014–2020 г., се потвърждава тезата, че Пловдив е културната столица на България. С водещите 74,7% Пловдив е определен като най-привлекателен град в културно отношение.

Други интересни критерии, които утвърждават културното значение на града в национален план, са по отношение на привлекателността на музеите, развлеченията и цялостната градска архитектура.

По отношение привлекателността на музеите Пловдив заема трето място с относителен дял от 54,5%. Първите две места се заемат съответно от Велико Търново (68,4%) и София (60,7%). Една от причините за сравнително ниската привлекателност на пловдивските музеи може да се търси по линия на тяхното недобро състояние. Може да се очаква, че евентуални подобряващи мерки биха вдигнали значително нивото на привлекателност на пловдивските музеи.

От друга страна най-впечатляваща пловдивска забележителност от гледна точка на туристите е Старият град (62,0%), следван от Античният театър (52,6%), Пловдивският панаир (47,7%), тепетата (38,4%), Паметникът на Альоша (36,9%).

По отношение на културно-историческия туризъм Пловдив и близките до него общини разполагат със значителен потенциал, който обаче предстои да се развие в по-значителна степен. Проблемите при предлагане на културно-историческия туризъм са свързани със следното:

- липса на детайлизирана концепция за типовете туристически пакети, които може да предложи Пловдив и региона;
- лошо състояние и поддръжка на културно-историческите и археологическите забележителности;
- недобро състояние на музеите;
- недобро експониране на част от интересните за туристите места в Пловдив;
- липсата на разбиране на Пловдив като туристически център („хъб“), който може да предложи много повече от самия Пловдив – Долината на царете, Перперикон, Хисаря, Долината на розите и т.н.

Фестивалният туризъм се отличава с динамика и масовост. Този вид културен туризъм се изразява в посещение на фестивали на различни видове изкуства, автентични събития и др., в повечето големи български градове ежегодно се провеждат голям брой фестивали, които в зависимост от мащаба си привличат български и чуждестранни туристи. Продуктът на този вид културен туризъм е силно развит в Пловдив. Той е свързан с богатия културен календар на града: театрални фестивали, музикални фестивали, събития на художниците и др.

Пловдив има дълбоки традиции в музикалния и танцовия фолклор. За това свидетелстват множеството колективи към читалища, музикални школи и училища, както и институционализирани състави. Фолклорните прояви са силен притегателен център за български и чуждестранни туристи. Тези прояви са свързани с представяне на традиционен български фолклор, занаяти и честване на уникални български празници. Често атракции от този вид се включват и в туристическите пакети за почивка, като на туристите се предлагат едневни екскурзии до близки села, където могат да се докоснат до възстановка на традиционни български обичаи.

В идеята за съхраняване на културното и природно наследство община Пловдив ясно демонстрира положителното си отношение към опазването на местното културно и природно наследство. Чрез различни кампании тя се цели да се продължи установения вече ред и способ за съхранение на наследството.

Тези фактори определят и водещата позиция на Пловдив като културен център на България. Една от бъдещите перспективи за развитие на туризма на града е обявяването на град Пловдив за европейска столица на културата 2019.

Културният туризъм е неразривна част от устойчивия туризъм, който е едно ново понятие и се явява продължение на концепцията за устойчиво развитие. Устойчивият туризъм има за цел не само да минимизира въздействието върху средата, но и да формира възгледите на туристите преди и по време на пътуването им, както и да предизвиква природоопазващи туристически практики още в етапа на концепцията в пазарите, емитиращи туристи. Това е еволюцията в туризма, която е съобразена от една страна с интересите на посрещаните, и от друга – с посетителите. Всички дейности в зоната на посрещане трябва да са съобразени с пределния капацитет на

ресурсите, т.е. да се спазва принципа за колкото се може по-щадящото им използване.

Бъдещето развитие на туризма зависи от постигането на хармония между интересите на туристите и потребностите на общината, която ги посреща. Туризмът „продава“ природна и културна среда и поради това, неговите основни ресурси са качествената околна среда и населението на туристическата дестинация с неговата специфична култура.

Устойчивото развитие на туризма на общинско ниво представлява концепция за икономически ефективно развитие на туризма, с едновременното опазване и възстановяване на използваната от туризма околна среда, и удовлетворяване на потребностите на населението и туристите, посещаващи град Пловдив.

При изясняването на перспективите за развитие на град Пловдив, като туристическа дестинация – културен туризъм, е важно да се обърне внимание на позиционирането на туризма в града. Позиционирането на туризма в Пловдив, определя водещите характеристики на туризма в общината, спрямо които тя има водещо място сред конкурентите и която е достатъчно устойчива и трайна във времето, така че да може да се разчита на диференциално предимство за голям период. Това не означава другите характеристики да бъдат забравени или пренебрегвани, а само че водещата трябва да бъде изтъквана, да бъде правена характероопределяща, докато останалите – да я допълват.

Пловдив трябва да бъде позициониран въз основа на капацитета си за културно-исторически туризъм. Основните аргументи за това са:

- Уникалността на културно-историческото наследство на общината (Амфитеатъра, Стария град и пр.) и близките общини и области (Старосел, Перперикон, Хисаря и др.). Като наситеност и запазеност на обекти от този род няма град в страната и на Балканите.

- Атрактивността на обектите на историческото наследство за всички възможни сегменти от туристи, като се почне от онези, които целенасочено търсят познания и изживявания за тези обекти и се свърши до онези, които нямат нищо против да „хвърлят по едно око“, наред с основното, за което са посетили Пловдив.

- Комплементарността, т.е. възможността културно-историческият туризъм да се обвърже с всички останали видове туризъм.

- Темата за културата и историята в Пловдив и чрез Пловдив е много богата, сложна и разнообразна – това е амалгама между традициите на траките, римляните, византийците, българите. Тя може да бъде интерпретирана по различен начин и с различни обагрения, което я прави много удобна за целева реклама сред различни сегменти.

- Фокусирането върху културно историческото наследство в един все по-глобализиращ се свят, където все повече нараства необходимостта от опознаването на спецификата на другите народи и страни, може да бъде добър инструмент за привличане на различни по продължителност екскурзии

към Пловдив и околността на масовите туристически потоци – от морето и планината.

Пловдив е един от най-старите градове не само в България, но и в Европа. Той е съвременник на Троя и е по-древен от Рим, Атина или Константинопол, което го прави интересен за туризма и в цивилизационен план. Градът се откроява с висока културна стойност на отделните исторически пластове, представляващи забележителни примери за тип строителство и архитектурни ансамбли – с особено значение на ценностите от епохата на Античността, Средновековието и архитектурата на XX век. Перспектива за развитието се явява и възможността за създаване на турове с цивилизационна насоченост. Хилядолетната история на града, съчетана с модерната инфраструктура, може да го превърне в предпочитана дестинация за българските и чуждестранните туристи.

ИЗВОДИ

Въз основа на проведеното изследване на състоянието и перспективите за развитие на град Пловдив като център на културен туризъм, можем да формулираме следните изводи:

- Град Пловдив е един от най-изявените туристически центрове в националната селищна мрежа. Със своите стопански, транспортно-комуникационни, управленчески, научни, културно-просветни, търговски, здравни и други функции, той оказва решително влияние върху развитието на туризма, както на областта, така и в национален план.
- Град Пловдив разполага с голямо многообразие на природни и антропогенни ресурси за устойчиво развитие на всички видове и форми туризъм, както традиционни, така и специализирани – културен, здравен, бизнес, приключенски и др., които могат да се развиват както самостоятелно, така и чрез ефективно комбиниране помежду си.
- Тежката икономическа криза оказва влияние върху икономиката на града, но днес се наблюдават тенденции на устойчиво възстановяване. Пловдив е с едни от най-добрите темпове на растеж за страната през последните години, които в голяма степен се дължат на туризма и по-точно на културния туризъм.
- Градът има изключително благоприятно геостратегическо разположение и богато културно-историческо наследство.
- Пловдив е определян като град със силно развита градска култура в различни сфери на обществения живот и същевременно е предпочитана туристическа дестинация.
- Туризмът в Пловдив се развива основно в две насоки – културно-исторически и бизнес (конгресен) туризъм. Културно-исторически, заради богатата вековна история на града, и конгресен туризъм, поради провеждането на Международен панаир Пловдив, който включва много браншови панаири и специализирани изложения.
- Пловдив притежава изключителен потенциал, като един от най-старите все още действащи градове в Европа. Градът лесно може да се

превърне в туристически център не само на България, но и на Балканския полуостров и в Европа.

- Изследванията показват, че въпреки наличието на адекватни фактори за развитието на туризма, в Пловдив все още се забавя реализирането на достатъчно мащабна за неговия потенциал национална, регионална и местна политика за организация, развитие и управление на ефективен културен туризъм, която да утвърди града в редиците на високо развитите туристически дестинации с подобаващо място на международния туристически пазар.

REFERENCES

Konsorcium „Turisticheska strategija na Plovdiv“, 2014. Strategija za razvitiето na turizma v grad Plovdiv 2014–2020 godina, Plovdiv.

Kilimperov, I., 2015. Raznoobrazjavane na selskoturisticheskia produkt sas savremenni uslugi. // *Nauka i tehnologii (St. Zagora)*, volume V, № 7, 17–20.

Parusheva, T., 2014. Contribution of cultural tourism to experience in different destinations. // *Journal of Balkan Ecology*, 17 (3), 311–316.

Rafailova, G., S. Kadieva, L. Kozhuharova, K. Yancheva, A. Krasteva, S. Plyakov, 2012. Specializirani vidove turizam. Varna: Nauka I ikonomika.

<<http://www.plovdiv.bg/item/culture>> (15.05.2016).